

TRANSPORTNO OSIGURANJE

VIŠI PRIVREDNI SUD NR HRVATSKE
Prvostepena presuda od 22.IV.1960.

Vijeće: Zvone Rihtman, prof.dr.Vladislav Brajković, dr.Branko Jakaša

Osiguranje tereta - Osiguratelj nema aktivnu legitimaciju prema vozaru i špediteru na temelju cesije osiguranika vlasnika tereta, ako je vlasnik špediteru indosirao teretnicu punim indosamentom - Indosament špediteru nije sam po sebi prokura indosament - Odnos između vlasnika tereta i njegova špeditera nije obuhvaćen ugovorom o osiguranju robe u transportu - Špediter je dužan samo poduzeti mjere, kojima se omogućava njegovu komitentu ostvarivanje prava prema brodaru - Odnos teretnice i isprave "bez zapreke"

Vlasnik robe je indosirao teretnicu špediteru punim indosamentom, pa je on na temelju toga od broдача preuzeo određenu količinu riže i dalje je - po nalogu indosanta - otpremio. Avarijskim certifikatom je ustanovljeno, da je na teretu došlo do oštećenja. Osiguratelj je nadoknadio štetu vlasniku tereta. Na temelju toga osiguratelj tuži za naknadu štete kao prvotuženoga broдача i drugotuženoga špeditera, i to na osnovu cesije, koju mu je dao osiguratelj. Oba su tuženika istakla - pored meritornih prigovora - i prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije. Sud je te prigovore prihvatio s ovim obrazloženjem.

Pravni osnov tužbe prvotuženika je zahtjev za naknadu štete nastale na teretu tokom transporta morem, o kome je izdana teretnica po naredbi. Prema ustaljenim načelima pomorskog prava, koja su ušla i u Zakon o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova /čl.67. i 68. Zakona/, u teretnici po naredbi inkorporirana su sva prava na primanje tereta, pa je stoga brodar dužan predati teret u luci odredišta zakonitom imaoču teretnice, a ovaj je dužan vratiti teretnicu brodaru. Primanjem tereta i vraćanjem teretnice ispunjen je ugovor o prijevozu. Odatle izlazi da su, u slučaju kada se radi o prijevozu tereta na temelju teretnice po naredbi, ugovorne stranke uvijek samo brodar i zakoniti imalac teretnice, a takvim se smatra lice, na koje je teretnica prenesena neprekinutim nizom navedja, analogno kao kod mjenice /čl.30.Zakona/. Lice, koje nije zakoniti imalac teretnice, dakle lice, na koje teretnica po naredbi nije prenesena, odnosno koje ju nije indosiralo, ne može stoga isticati prema brodaru prava, koja pripadaju samo zakonitom imaoču teretnice, osim ako su mu ta prava od takvog imaoča ustupljena.

U ovom sporu tužitelj nije ni lice, na koje je teretnica prenesena, niti cesionar, koji bi se o svom pravu na isticanje zahtjeva iz teretnice legitimirao casijom zakonitog imaoča iste,

jer takva cesija nije izdana. Što više, zakoniti imalac teretnice, kome je brodar kao takvom predao teret - u ovom slučaju drugotuženi - izričito je porekao, da bi takvu cesiju tužitelju ili kome drugome izdao. Tužitelj stoga nije u pravnom odnosu s prvotuženikom, pa je prigovor nedostatka aktivne legitimacije, kojeg ističe prvotuženi, potpuno osnovan.

Posve je neosnovano gledište tužitelja, da mu je prvotuženik i bez obzira na propise i načela, koja se primjenjuju na predaju tereta prevezenog teretnicom po naredbi, dužan predati teret zbog toga, što indosament špediteru ne predstavlja drugo doli ovlaštenje broдача da za račun pravog primaoca tereta, t.j. indosanta izvrši predaju tereta, i da je to broдарu poznato. Broдар nije ni dužan ni ovlašten da od zakonitog imaoца teretnice zahtijeva dokaze, da osim njega nitko drugi nije stekao prava na teret, koji mu na osnovu teretnice predaje. Unutarnji odnosi, koji postoje između zakonitog imaoца teretnice i trećih lica i ne tiču se broдача, i on nije ni dužan ni ovlašten da ih ispituje. Notoritet pravnih odnosa, koje inače zasniva pomorski špediter, nije dovoljan, da bi iz njega nastala obveza broдарu da od špeditera zahtjeva izjavu o pravom primaocu tereta, a ni u kom slučaju ne smeta, da ga broдар osnovano smatra zakonskim imaoцем teretnice, koja je na njega prenesena. Indosament u korist špeditera nije sam po sebi prokura - indosament, osim ako je to izričito navedeno. Zbog toga predaja tereta između broдача i špeditera kao zakonitog imaoца teretnice radja istim pravnim učincima kao i predaja između broдача i svakog drugog zakonitog imaoца teretnice po naredbi. Protivno stajalište koje zastupa tužilac, dovelo bi do potpune pravne nesigurnosti, zbog koje broдар nikada ne bi znao, kome treba da preda teret i kojim bi načinom morao utvrditi, tko je u svakom pojedinom slučaju pravi primalac tereta mimo zakonitog imaoца teretnice.

Pravno je neodrživo stajalište tužitelja, da je teretnica predajom broдарu u zamjenu za ispravu "bez zapreke" konzumirana, pa da stoga nakon predaje teretnice prestaju važiti i odredbe, koje se nadovezuju na njen posjed. Zamjena teretnice za ispravu "bez zapreke" ili drugu ispravu, na temelju koje zakonit imalac teretnice prima teret od broдача, ni u čem ne mijenja prava zakonitog imaoца niti pravne odnose, koji izvire iz teretnice, jer se radi samo o tehničkoj mjeri, kojom se pojednostavljuje rukovanje tradicionalnom vrijednosnom ispravom, kakva je teretnica. Sva prava, koja su inkorporirana u teretnici, ostaju i nakon njene zamjene sa "bez zapreke" u životu, sve dok teret ne bude predan u skladu sa sadržajem teretnice. Kada to ne bi bilo tako, ni jedan posjednik teretnice ne bi zamijenio teretnicu za ispravu "bez zapreke", a pitanje, da li će najprije imalac teretnice predati broдарu teretnicu, ili će najprije broдар izdati imaoцу teretnice teret, ostalo bi praktično nerješivo.

I prigovor drugotuženika, da s tužiocem ne stoji u pravnom odnosu, u cijelosti stoji.

Cesija, kojom je osiguranik ustupio svoja prava tužitelju kao osiguratelju, ne može tužitelju stvoriti aktivnu legitimaciju protiv drugotuženika u pogledu onih odgovornosti, koje bi pogadjale drugotuženika s obzirom na ispunjenje njegova ugovora s tužiteljevim cedentom, jer ti odnosi - ispunjenje ugovora o špediciji - nisu bili predmetom osiguranja, pa ni prava iz tih odnosa nisu predmetom cesije. Pravni odnosi tužiteljeva cedenta i drugotuženika su u odnosu prema tužitelju unutarnji odnosi tužiteljeva osiguranika. Ako je tužitelj kao osiguratelj smatrao da je unutar tih odnosa došlo do činjenica, koje utječu na likvidaciju osiguranog slučaja, bio je dužan da to u postupku likvidacije štete raspravi sa svojim osiguranikom, a napose da od njega zahtjeva ispunjenje uvjeta, koji će tužitelja staviti u situaciju da vrši regresna prava, na koja mu isplata osigurane štete daje pravo; ali ako njegov cedent - osiguranik - zadovoljio s ispunjenjem ugovora sa strane drugotuženika, tada tužitelj nije mogao cesijom steći pravo, da ulazi u taj odnos i da iz uredno ispunjenog ugovora naknadno zahtjeva za sebe neka prava.

Tužitelj dakle u odnosu na drugotuženika nije aktivno legitimiran.

Premda je to - s obzirom na izneseno - suvišno, ipak treba dodati, da je pravno pogrešno stajalište tužitelja, da je drugotuženik kao špediter bio dužan da inicijativno poduzima neke korake u korist tužiteljeva cedenta. I bez obzira na to, da je i taj prigovor mogao drugotuženiku istaknuti samo njegov ugovorni partner iz ugovora o špediciji, špediter ni po kom propisu nije dužan da svog komitenta upozorava na isticanje zastarnih odnosno prekluzivnih rokova, a naročito nije dužan da inicijativno ustaje u njegovo ime i za njegov račun tužbom za naknadu štete. On je dužan da poduzme sve radnje potrebne za osiguranje prava svoga komitenta. Da li će se njegov ugovorni partner tim pravima služiti ili ne će, nije stvar špeditera, već slobodne odluke njegova partnera.

Z.R.

FRANCUSKI KASACIONI SUD
presuda od 16.VII.1958.

Osiguranje broda - Suspenzija police - Neplaćanje premija u rokovima - Dodatak police osiguranja potpisan poslije nezgode - Napuštaj - Utvrđenje dana nesposobnosti za plovidbu i rok od šest mjeseci za podizanje tužbe radi napuštaja

Brod "Vivara" brodovlasnika R. našavši se u noći od 1. na 2.V. 1949. u opasnosti na putu između Civita Vecchia i Alžira zatražio je pomoć. Talijanski teretnjak "Santa Anna" doteglio je brod "Vivara" do ulaza u luku Arbataks na Sardiniji, gdje se